

8, 9 i 10 de setembre de 2025

CAT

FORUM
Edita
BARCELONA

10
ANYS | AÑOS

X Trobada anual del llibre i l'edició

Crònica

**«Deu anys.
Cada cop es llegeix més»**

WWW.FORUMEDITA.COM

 GREMI D'EDITORS
DE CATALUNYA

 BARCELONA
SCHOOL OF
MANAGEMENT

Máster en Edición

Dilluns, 8 de setembre de 2025

Benvinguda institucional

Xavier Marcé

«El sector editorial té profunditat, densitat i compromís»

El Forum Edita ha complert una dècada sota el lema «Deu anys. Cada vegada es llegeix més». Més de 33 especialistes internacionals de diferents àmbits del món del llibre han participat en les 16 ponències, debats i taules rodones que han tingut lloc al Forum Edita, celebrat dilluns, dimarts i dimecres 8, 9 i 10 de setembre.

Organitzat pel Gremi d'Editors de Catalunya, i amb la col·laboració de la UPF Barcelona School of Management, la desena edició del Forum Edita ha comptat amb el patrocini de CEDRO, el suport del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, l'Ajuntament de Barcelona, el Ministeri de Cultura i Esport; i la col·laboració d'EDITORS.CAT i la Federación de Gremios de Editores de España.

Durant la benvinguda institucional, que ha tingut lloc al Saló de Cent de l'Ajuntament de Barcelona, Xavier Marcé, regidor de Cultura i Indústries Creatives, ha recordat que el Forum Edita va començar «amb la preocupació per l'emergència teòrica del llibre digital i les conseqüències per a una indústria sòlida al nostre país». «Afortunadament, el sector és saludable», ha assenyalat.

«Els índexs de lectura han millorat en els últims deu anys. Hi ha riscos, però també oportunitats», ha apuntat Marcé, que ha fet broma sobre la polèmica protagonitzada per la *influencer* María Pombo, qui va afirmar a les xarxes que «llegir no et fa millor persona» i que «cal assumir que hi ha gent a qui no li agrada llegir». El regidor ha invitat els assistents a llegir «un altre Pombo» (el poeta Álvaro Pombo), que defensa que «llegir i comprendre és viure».

«Llegir no ens fa necessàriament millors persones», reflexiona Marcé (i, bromejant, ha recordat Hannibal Lecter), però «viure en un món sense llibres seria molt més trist», afirma el polític i gestor cultural català.

De fet, Xavier Marcé ha recordat la seva infància llegint Dickens i Salgari, i com aquelles primeres lectures han definit la seva manera d'entendre la vida.

«El Forum Edita ens permet detectar les oportunitats per al sector i la divulgació de la lectura. Que es faci a Barcelona té tot el sentit. Som capital editorial, en català i castellà», ha afegit Marcé, tot afirmant que «el sector editorial té profunditat, densitat i compromís». ¶

Benvinguda institucional

Laia de Nadal

«Més del 65 % de la població llegeix en el seu temps lliure»

Laia de Nadal, rectora de la Universitat Pompeu Fabra, també ha volgut donar la benvinguda al Forum Edita, destacant que «avui, les dades ens donen motius per somriure i continuar treballant amb il·lusió».

«El Forum Edita celebra una dècada donant veu al món del llibre i l'edició», recorda la rectora de la UPF, que precisament ha ofert una dada per a l'esperança: «Més del 65 % de la població llegeix en el seu temps lliure».

De Nadal també ha volgut recordar algunes autores com Caterina Albert (Víctor Català), que afirmava que «un llibre sempre obre una finestra a l'inesperat». També ha citat una escriptora contemporània, Ada Castells, que ens adverteix que «són les paraules que encara estan per escriure les que poden canviar el món».

Que el sector està en un bon moment ho ha resumit Laia de Nadal amb una altra xifra: la rectora recorda que s'han superat els 3.500 milions d'euros de facturació.

De Nadal ha celebrat que la primera dècada del Forum Edita coincideixi amb un aniversari molt especial: els 30 anys del Màster en Edició de la UPF-BSM, «un orgull» per a tota la comunitat de la Universitat Pompeu Fabra.

«El Forum Edita ha generat un espai perquè el diàleg segueixi viu. La universitat UPF el fa seu per compartir coneixement i enfortir la cultura com a eix central», ha conclòs la rectora. ¶

Benvinguda institucional

Patrici Tixis

«Barcelona continua sent la capital de l'edició a Espanya i Amèrica Llatina»

Patrici Tixis, president del Gremi d'Editors de Catalunya i codirector del Forum Edita, també ha volgut donar la benvinguda a la trobada internacional amb un missatge d'optimisme i esperança, a més de fer una breu radiografia del sector, mostrant com s'ha transformat en la darrera dècada.

Tixis ha recordat que la primera edició del Forum Edita es va inaugurar, com en aquesta ocasió, al Saló de Cent de l'Ajuntament de Barcelona, «un meravellós espai construït al segle XIV, cent anys abans que comencéssim a imprimir llibres a Barcelona, amb la finalitat d'acollir una assemblea de cent ciutadans que supervisaven l'activitat política de la ciutat, anomenada el Consell de Cent. Sens dubte, és el marc ideal per al debat de les idees».

«Han passat ja deu anys i el context d'avui és molt diferent del que vivíem el 2016. Era difícil d'imaginar fa deu anys que paraules com pandèmia, confinament, zoom, teams, streaming, Intel·ligència Artificial Generativa, sostenibilitat, romantasy, booktok formarien part del nostre cabal cultural, amb naturalitat, sense pensar que vivíem una al·lucinació distòpica», ha explicat, mostrant com el llenguatge del sector, i de la societat en general, també s'ha transformat en la darrera dècada.

«També era difícil imaginar que en deu anys passaríem del mantra 'els joves no llegeixen' a que, com passa avui, superin en més de deu punts els percentatges de lectura de la població adulta. O que el llibre ocupi un espai tan rellevant en la conversa social», ha subratllat el president del Gremi d'Editors de Catalunya.

Tixis també ha explicat que «hem passat de sentir que el llibre digital i les plataformes tecnològiques acabarien amb el llibre físic i amb les llibreries, a consolidar un model basat en la fortalesa del llibre en paper i en les llibreries com a grans prescriptors». I és que les llibreries, com assenyala el codirector del Forum Edita, són els establiments preferits pels lectors per comprar llibres.

Hi ha qüestions que, tanmateix, romanen. Tixis ha recordat que «Barcelona continua sent la capital editorial de l'edició a Espanya i Amèrica Llatina. Comptem amb un teixit empresarial plural i divers que publica en català i en castellà, i que està format per grans grups editorials, així com per editorials mitjanes i petites que són una mostra de la vitalitat del sector, de la seva capacitat per emprendre, innovar i adaptar-se als canvis i revolucions que han sacsejat el món des que vam començar a imprimir i editar llibres».

En aquesta mateixa línia, Patrici Tixis defensa la resiliència del sector. «De cada crisi n'hem sortit reforçats i no és casualitat que el sector del llibre sigui la primera indústria cultural i font d'inspiració per a tots els àmbits de la cultura gràcies a la força i creativitat dels seus autors i de tota la cadena de valor del llibre fins que arriba als lectors».

El president del Gremi d'Editors de Catalunya ha volgut posar en valor que, després d'una dècada i d'una crisi com la de la pandèmia, actualment «es llegeix més que mai, neixen noves editorials i llibreries, i hem sabut fer que la tecnologia treballi a favor nostre, permetent-nos entendre millor les necessitats dels lectors i gestionar amb més eficiència. Avui, el lector pot trobar el llibre que vulgui, quan i on vulgui i en el format que desitgi».

El Forum Edita Barcelona s'ha consolidat com un espai de reflexió que permet comprendre el present i imaginar el futur, defensa Tixis. I per això és clau, segons el codirector de la trobada internacional, «enfortir el vincle entre educació i lectura». ¶

Conversa inaugural

Educació i lectura

Nuno Crato i Sergio Vila-Sanjuán

«Ens hem de centrar en l'escola i exigir que formi bé els nostres joves, que ensenyi a llegir amb fluïdesa i esperit crític»

La primera jornada de la desena edició del Forum Edita ha conclòs amb una conversa entre el matemàtic Nuno Crato, que va ser ministre d'Educació i Cultura de Portugal entre 2011 i 2015, i Sergio Vila-Sanjuán, codirector del Forum.

El matemàtic portuguès ha iniciat l'acte amb una ponència en què ha recordat algunes dades estadístiques. Segons les xifres que ha compartit, a la Península Ibèrica un percentatge d'alumnes de 15 anys no arriba al nivell mínim de rendiment en lectura. Segons l'última enquesta PISA de 2022, aquest percentatge se situa al voltant del 24 %. Per això, l'exministre, i també autor del llibre *Apologia del llibre de text. Com escriure, triar i utilitzar un bon manual*, sosté que «ens hem de centrar en l'escola i exigir que formi bé els nostres joves, que ensenyi a llegir amb fluïdesa i esperit crític».

«A Portugal hi ha un renaixement de l'interès per la lectura entre els adults joves, però aquest interès no s'estén a altres grups d'edat. És una preocupació per als creadors, editors i llibreters. Però, sobretot, és una preocupació pel futur del país», ha explicat Nuno Crato.

«Un país on no es llegeix és un país menys culte, menys preparat, menys coneixedor, menys creatiu, amb un llenguatge més pobre i menys capacitat de diàleg. La lectura, la bona lectura, enriqueix el llenguatge i proporciona un vocabulari més ric i una estructura gramatical més culta, més precisa i més diversificada. És a dir, qui llegeix més pot pensar millor», ha afegit l'exministre.

A més, segons el matemàtic, «qui llegeix més té més respecte pels altres. Viatja en la seva lectura per altres països, per altres costums, per altres societats, per altres idees. Es torna, potencialment, més dialogant i més democràtic. I ser democràtic no significa idolatrar l'estrany, promoure la barbàrie i venerar l'error aliè. Tampoc no significa repudiar la nostra cultura. Significa conèixer, respectar, no callar i aprendre a distingir».

Crato lamenta que normalment «es pensa que, per als més joves, el problema és motivar-los amb il·lustracions i paraules senzilles. Bé... això pot ser útil en una certa fase, però cal passar a paraules més complexes i abandonar el que els psicòlegs educatius classifiquen com a 'detalls distractius': els llibres amb moltes il·lustracions esdevenen, a partir d'un cert punt, obstacles per a l'aprenentatge de la lectura. Els

joves han de concentrar-se en les paraules, en la fluïdesa de la descodificació i en el significat», defensa.

«A vegades també es pensa que la solució és proporcionar als joves textos aplicats, textos de la vida real, ja que això els entusiasma, en veure-hi la relació amb la seva vida o la utilitat pràctica del que llegeixen». Nuno Crato creu que això no és cert. «Perquè els joves s'entusiasmin amb la lectura, cal que llegeixin bé, sense esforç i amb fluïdesa, que comprenguin el que llegeixen i que tinguin ganes de comprendre més». En aquest sentit, l'exministre portuguès ha citat l'escriptor català Josep Pla, que afirmava que «només quan se sap alguna cosa se sent la necessitat de saber-ne més. Quan no se sap res, la curiositat desapareix».

El matemàtic portuguès recorda també que «hi ha un lloc on els nostres joves passen no deu, ni cent, ni mil hores. Aquest lloc és l'escola. En les nostres societats, amb l'escolaritat obligatòria existent, cadascun dels nostres joves, al llarg dels anys, passa més de deu mil hores a l'escola, des que hi ingressa fins que compleix totes les condicions escolars legals». «Deu mil hores i estem fallant!», lamenta.

El polític portuguès ha volgut deixar clar que, segons el seu punt de vista, la culpa no és dels professors. «És de les polítiques educatives que substitueixen l'ensenyament i l'exigència per la facilitat i la diversió. L'escola no és un parc d'atraccions», ha dit citant un dels llibres del filòsof Gregorio Luri, present a la sala del Saló de Cent.

Nuno Crato, com fa al seu llibre, ha volgut tornar a defensar el valor dels manuals escolars. «Un bon manual és una peça essencial del sistema educatiu. Idealment, ha de ser un traductor del currículum, una guia per als professors i un instrument de treball per als alumnes. Ha de proporcionar una referència per a tota l'avaluació, tant per als exàmens i proves, com per a l'avaluació realitzada pels professors a classe». I ha afegit: «En l'aprenentatge de les ciències, evitar l'estudi sistemàtic que proporciona un llibre de text condueix a la memorització dispersa de fets, definicions, categories i procediments, sense comprendre la lògica dels conceptes, teories i interpretacions científiques».

Segons Crato, en literatura aquesta pràctica és igualment greu. «L'alumne que llegeix i intenta memoritzar el resum d'un llibre acaba desaprofitant una oportunitat d'entrar en contacte amb la veritable literatura. Els llibrets, fullets de suport i referències a internet poden ser útils per identificar i comprendre les idees d'una novel·la o un poema, per situar l'obra en la seva època i identificar-ne les referències», ha insistit.

L'exministre portuguès considera que el rebuig als llibres de text ve de lluny. I ha criticat «les visions educatives arrelades en les idees de Jean-Jacques Rousseau, ara d'inspiració postmoderna». A mitjans del segle xx, aquest rebuig va ser defensat, segons Crato, pel moviment de «l'escola moderna», representat pel pedagog francès Célestin Freinet, entre altres, que defensava la idea del «text lliure», dissenyat i imprès pels mateixos alumnes. «Hi ha escoles de formació de professors en què es diu que només els mals professors recorren als manuals», assegura.

Ja en conversa amb Sergio Vila-Sanjuán, que li ha preguntat sobre la petjada que ha deixat el seu pas per la política, o sobre la importància del paper a l'escola, entre altres qüestions, Nuno Crato ha explicat que va poder desenvolupar un 70 % del que volia fer com a ministre i que, de tot plegat, admet que n'ha quedat un 30 % aproximadament.

En aquesta mateixa línia, ha explicat les dinàmiques polítiques amb què s'ha trobat: «Hi ha temes en Educació que necessiten molt de temps, com la formació de mestres, però hi ha coses que canvien en un dia, com qualsevol canvi en el sistema d'avaluació».

Pel que fa a la polèmica de si s'ha de permetre l'ús dels telèfons mòbils a l'aula, Crato ho té clar: «Mòbils a classe, no». I ha demanat als editors presents a la sala «que publiquin variat, que intentin diversificar» i «que vagin amb molt de compte amb les traduccions». ¶

Dimarts, 9 de setembre de 2025

Presentació de les jornades

Javier Aparicio Maydeu

«Costa d'assumir que universitaris valuosos no estiguin acostumats a llegir»

Presentat per Toni Iturbe, Javier Aparicio Maydeu, codirector del Forum Edita, ha presentat la segona jornada de la trobada internacional, ja des de l'edifici de la UPF Barcelona School of Management. I ho ha fet, de nou, celebrant els 30 anys del Màster en Edició que té lloc a la universitat que acull el fòrum, i que ell mateix va crear i dirigeix des de fa tres dècades.

«Molts dels alumnes convertiran els seus coneixements en projectes editorials. Hi ha relleu, i això dona tranquil·litat», ha dit Aparicio Maydeu, que a més ha explicat que, a partir del màster internacional, han nascut 64 empreses. «Això crea un cercle, i és important que vulguin aprendre l'ofici aquí, a Barcelona», ha celebrat.

Citant la ponència del dia anterior de Nuno Crato i la importància del vincle entre educació i lectura, ha afirmat que no sempre el millor és «resultat de la innovació constant».

En la seva intervenció, el codirector del Forum Edita ha volgut «aportar realisme a l'optimisme del sector», i ha lamentat que «cada any a la universitat minva la comprensió lectora. Costa d'assumir que universitaris valuosos no estiguin acostumats a llegir». I, en aquest sentit, ha apostat per «no perdre del tot la ironia, la lectura entre línies, l'el·lipsi».

Javier Aparicio Maydeu no ha volgut acabar la seva breu intervenció sense esmentar l'actualitat complexa. «Ahir van treure els tancs a la ciutat de Chicago. Als Estats Units tracten les universitats com si fossin una madriguera de terrorisme i caos».

«La crema de llibres torna a ser un fet a Europa», ha arribat a dir Aparicio Maydeu. I ha recordat Liz Calder, l'editora de Salman Rushdie, que va ser amenaçada de mort pel simple fet d'editar llibres. El codirector de la trobada ha recordat especialment una vegada que la britànica va visitar el Màster en Edició i es va dirigir als estudiants de la UPF amb una frase que ell encara té present: «Existeix una relació proporcional entre la vocació de l'editor i l'impacte dels llibres que edita». ¶

Ponència

El mercat editorial a Espanya

Ignacio López

«En deu anys, el mercat ha crescut un 43 %»

Ignacio López, responsable de Market Intelligence a GfK, ha explicat que «en deu anys, el mercat editorial ha crescut un 43 % a Espanya». Si comparem els resultats entre 2024 i 2023, el creixement és del 9,8 %. I, encara que s'ha suavitzat, en el primer semestre de 2025 «es manté una tendència positiva», amb un increment del 4,1 % respecte a l'any anterior, arribant a assolir els 586 milions d'euros.

En el context internacional, podem parlar d'una «excepció ibèrica», ja que Portugal també ha crescut un 8,8 % l'últim any, mentre que a Itàlia ha baixat un 1,5 %, a Irlanda un 5 % i a França un 0,3 %.

Pel que fa a dades internacionals destacades, el consultor ha assenyalat l'increment de facturació a Mèxic d'un 10,9 %, i el de Brasil, molt similar, d'un 10,4 %.

Quant a l'estacionalitat, a Espanya el moment de més vendes és Nadal (8,6 %), Reis (5,4 %), Sant Jordi (4,1 %) i la coneguda com a Tornada a l'Escola (3,7 %).

López ha remarcat que, segons els gèneres, la no-ficció representa el 29 % del total, la ficció el 31 % i infantil i juvenil el 29 %. El mercat total es reparteix entre un 75 % de catàleg i un 25 % de novetats editorials.

Pel que fa a la distribució, segons el consultor, el 43 % es ven en llibreries, el 51 % en magatzems i cadenes (incloent-hi plataformes d'internet) i el 5 % en hipermercats.

«Els anys han demostrat que les llibreries han aguantat bé l'auge de la venda per internet. A Catalunya, en quatre anys, ha crescut gairebé un 20 %», ha destacat Ignacio López.

En termes regionals, Catalunya (21,2 %) i Madrid (21,8 %) continuen essent el motor de vendes i Galícia és la zona amb més creixement, arribant al 6,4 %.

L'últim Sant Jordi ha registrat una dada històrica, aconseguint facturar durant tota la setmana un 6 % més que el 2024, superant les xifres de 2021, rècord dels últims 10 anys. «S'han facturat 49,7 milions de euros», ha dit el consultor editorial.

El responsable de Market Intelligence a GfK també ha volgut explicar que «cada vegada estem més connectats. De mitjana, 206 minuts diaris per persona (3 hores i 26 minuts)». «Gairebé com l'any de la pandèmia», ha subratllat López.

I ha conclòs amb una estimació per a 2025: «Acabarem l'any amb 1.250 milions, un 4 % aproximadament més que l'any passat». ¶

Ponència

Anàlisi de les tendències del sector editorial

Rüdiger Wischenbart

«L'auge del *romantasy* tot just ha començat»

El consultor editorial Rüdiger Wischenbart, un especialista habitual del Forum Edita, ha fet una anàlisi de les tendències del sector editorial. I ho ha fet començant amb una cita d'un col·lega seu, Mike Shatzkin: «El negoci editorial, al qual he dedicat la meua vida laboral des de principis dels anys 60, està desapareixent».

Wischenbart s'ha preguntat per què està desapareixent el negoci dels llibres tal com es coneixia fins ara, si és que això és cert. Centrant-se en Alemanya, ha detectat que, des del 2015, els ingressos pels exemplars venuts han baixat. «De gairebé 400 milions d'exemplars, a poc més de 300», ha assenyalat.

D'altra banda, han crescut els llibres traduïts del japonès. «És una estranya excepció, en part per l'impacte del manga, però també pels llibres que provenen de les pel·lícules d'animació».

Si observem les dades de França, tot sembla més estable. Tanmateix, els nous títols també han disminuït un 25 % des del 2010. El manga també hi ha crescut.

«Per què Espanya és diferent?», s'ha preguntat Wischenbart.

El consultor ha volgut oferir al Forum Edita algunes hipòtesis: la crisi econòmica va colpejar Espanya amb una duresa excepcional, però «la recuperació va ser constant i sòlida». «La producció de títols es va mantenir modesta, però les exportacions a Llatinoamèrica sens dubte hi van ajudar».

Tanmateix, segons les dades del consultor internacional, els títols traduïts al català estan disminuint. Mentre que el 2011 n'hi havia 9.926, el 2024 només han arribat a un total de 7.083.

«L'auge del *romantasy* tot just ha començat», assegura l'expert, i explica que els llibres més venuts del 2025 fins ara són els de Suzanne Collins, Rebecca Yarros, Dog Man i Freida McFadden. I augura el pròxim fenomen cultural global: la literatura que prové de Corea del Sud.

Segons l'estudi realitzat per Rüdiger Wischenbart, als Estats Units només aproximadament 1 de cada 4 títols prové d'una editorial tradicional. I per això ha volgut compartir algunes conclusions amb els assistents al Forum Edita: «Els autors són qui impulsen el negoci dels llibres, no les editorials. Les editorials han de definir el seu perfil i estar al corrent del panorama dinàmic», afirma. En aquesta mateixa línia, considera que «les editorials han d'aprendre a explotar els nombrosos canals i plataformes» i anticipar-se «a l'impacte transformador de la IA».

Wischenbart, tanmateix, afirma que «la IA està diluint, però no reemplaçant, el llibre» i, encara que «hi ha molts obstacles, també hi ha moltíssimes possibilitats». «Aprofitar aquestes opcions requereix un alt nivell de professionalitat, molta valentia i, és clar, la bona sort de publicar el llibre adequat en el moment oportú», ha conclòs el consultor editorial. ¶

Ponència

Els reptes del sector editorial a Europa

Enrico Turrin

«Espanya és l'únic mercat a Europa que segueix creixent des de fa una dècada»

Enrico Turrin, representant de la Federation of European Publishers, ha explicat que la FEP és una associació independent i sense ànim de lucre que representa 31 associacions nacionals d'editorials de llibres, revistes especialitzades i materials educatius de 30 països de tot Europa. Fundada el 1967, s'ocupa de la legislació europea i assessora les associacions d'editorials sobre drets d'autor i altres qüestions legislatives. Amb seu a Brussel·les (Bèlgica), més de 6.000 editorials individuals hi estan representades (més del 80 % del mercat editorial europeu).

Turrin ha volgut posar en valor el sector del llibre com «la major indústria cultural d'Europa», destacant que en els darrers tres anys ha augmentat la facturació, encara que ha admès una disminució del nombre d'exemplars, amb el preu del llibre «com a factor determinant».

«A Europa, any rere any ha pujat la facturació, però no han augmentat les còpies venudes», reconeix. «El 2021 hi va haver una recuperació enorme. Amb la pandèmia, segurament, no vam guanyar nous lectors, sinó que els lectors habituals van llegir més que mai», ha explicat.

El representant de la FEP considera que cal atendre el problema de la inflació, encara que el 2023 es van vendre a Europa, sumant tots els formats, 2.500 milions de llibres.

«A la majoria dels casos, el valor puja lleugerament, el volum baixa, els preus pugen», ha resumit Turrin. A Espanya, comparat amb el 2019, ha pujat un 34,9 %. A Alemanya, només un 2,4 %. El 2025, a Espanya puja un 6 %. A França, només un 1 %.

«Espanya és l'únic mercat a Europa que continua creixent des de fa una dècada», i, de nou, com altres ponents, el representant de la FEP es pregunta si existeix «un fenomen espanyol».

Com a conclusió, Enrico Turrin considera que els preus no s'ajusten a la inflació, i cal estar especialment atents a la transició a allò digital, a l'àudio i a les subscripcions, a l'auge del mercat de segona mà, i als reptes i possibilitats d'una economia més ecològica. ¶

Ponència

Biosofia de la lectura

Nazareth Castellanos

«Aprendre a respirar millor alenteix el deteriorament cognitiu»»

Nazareth Castellanos, llicenciada en Física Teòrica, doctora en Neurociència i autora, entre altres llibres, de *El pont on habiten les papallones*, ha intervingut al Forum Edita, a través d'una videoconferència, per compartir algunes de les seves reflexions després d'estudiar la relació cos-ment.

Castellanos ha estudiat, per exemple, com es relacionen l'intestí i la capacitat cognitiva, però també el vincle entre el cor i el cervell. I ha assenyalat que el terme llatí *recordis* significa «tornar a passar pel cor».

«Com l'estil de vida és capaç de modelar la nostra biologia?», es pregunta la científica. I per això és important, assegura, tenir en compte allò que s'anomena *interocepció*, la capacitat de percebre i interpretar els senyals interns de l'organisme.

«La ciència es queda curta per estudiar les relacions entre el cos i la ment. Cal recuperar la visió de la filosofia», sosté Castellanos, que assegura que li ha ajudat especialment un text de Heidegger, una conferència del 1950 recollida en un llibre titulat *Construir, habitar i pensar*.

«Què significa *reconstruir* un lloc que sigui habitable?», es pregunta el filòsof alemany, i també la científica espanyola. «Em recorda la idea de la plasticitat cerebral. L'humà tendeix a aquesta reconstrucció», explica. I citant en aquest cas Ramón y Cajal, explica que les nostres neurones tenen autonomia, però el que les fa més potents són els ponts entre elles, allò que els investigadors anomenen *cables*.

La reconstrucció va succeint constantment. Com cuidem el nostre cos? La influència de la respiració sobre el cervell, per a Nazareth Castellanos, és fonamental. «La respiració conscient es controla des de dues parts del cervell. Des del tronc, però també des de la part frontal. I des de la part frontal sí que hi ha voluntat. Podem respirar de manera conscient. I activar la capacitat de memòria i atenció», sosté.

«Durant la inhalació nasal recordo més», assegura la investigadora. «Quan inspirem pel nas, netegem l'aire, i és més apropiat per al nostre cervell que quan ho fem per la boca. Aprendre a respirar millor alenteix el deteriorament cognitiu», insisteix.

«Inspirar ens ajuda a estar més atents. L'exhalació ens ajuda a estar més tranquils», afegeix l'autora de *El pont on habiten les papallones*. «Automàticament, solem respirar setze vegades per minut. Rebaixar-ho a sis vegades per minut suposa un analgèsic davant l'ansietat».

El diàleg interior ens afecta, la rumiació (el pensament obsessiu) es dispara en l'ansietat. «Rumiar és pensament, i no. És un pensament involuntari. És un eco desordenat», diu Nazareth Castellanos.

Distingir els tipus de pensament ens pot ajudar davant l'ansietat. I la biosofia, la connexió entre la ciència i altres formes de coneixement, és el que defensa aquesta investigadora, que cita Higía, coneguda com Hygieia en grec, una deïtat de la mitologia clàssica que personifica la salut i la higiene.

«Cal evitar el sofriment que sigui evitable. Hi ha molts tipus d'intel·ligència. Els centres de formació s'han de fer càrrec de com cuidar la salut mental», insisteix la científica espanyola. ¶

Taula rodona

L'edició: deu anys després

Núria Cabutí i Jesús Badenes

«El llibre de fons ha augmentat de manera molt considerable gràcies a la venda en línia»

Núria Cabutí, CEO de Penguin Random House Grupo Editorial, i Jesús Badenes, CEO de la Divisió Editorial del Grupo Planeta, han conversat al Forum Edita sobre l'edició en una taula rodona moderada per Daniel Fernández, editor alhora d'Edhasa i president de la Federación de Gremios de Editores de España.

Daniel Fernández ha començat l'acte assenyalant que és veritat que existeix una «excepció ibèrica», però que l'any 2010 es van perdre molts diners. «Hem trigat 15 anys a recuperar-nos», ha explicat.

Núria Cabutí, que porta 30 anys en el sector, assegura que la seva feina és una combinació de gestió i creativitat. «Quan els editors fem una aposta per un títol o un autor, mai no sabem què passarà», ha reconegut.

La CEO de Penguin Random House creu que poden ser «moderadament optimistes». Des del 2010, «hem guanyat en exemplars globals (no en els exemplars en paper). La introducció de la venda en línia (un 30 %) ha canviat la composició de com i què es ven. El llibre de fons ha augmentat de manera molt considerable», ha explicat. «La venda en línia ha permès que les editorials petites puguin competir amb altres editorials més grans. I això no ha anat en contra de les llibreries, al contrari del que ha passat als Estats Units», afirma.

Els gurus predeien que l'any 2025 el format digital ocuparia el 80 % del total de llibres venuts, i és exactament a l'inrevés, ha remarcat.

Cabutí considera que «la tecnologia ha tingut un impacte molt positiu, podem mantenir catàlegs més amplis amb impressions més ràpides i amb menys cost». I creu que «la pandèmia va marcar un abans i un després per adonar-nos de la força del sector». «Vam introduir el format híbrid, per exemple. Un 50 % del temps treballem des de casa. Els resultats estan sent molt bons», ha explicat.

L'editora creu que «cal repensar què significa la IA a nivell de continguts. Cal posar el focus en la propietat intel·lectual. No podem fer passos en fals. Ens hi juguem el futur», ha advertit.

«Amèrica Llatina és un mercat creixent, amb noves veus i nous autors, i és un eix fonamental de la nostra estratègia. I tots hauríem d'aprendre de les fires de ciutats com Guadalajara, Bogotà o Buenos Aires. Hi ha cues de set mil persones», ha dit al Forum Edita Núria Cabutí, que, de tota manera, ha recordat, com altres invitats al

fòrum internacional, que «Barcelona continua sent la capital mundial del llibre en castellà».

Per la seva banda, Jesús Badenes ha recordat com José Manuel Lara el va convèncer per incorporar-se a l'equip de Planeta. «Li van parlar de mi perquè sempre em veien amb un llibre a la mà», ha explicat.

«Els autors són molt importants, els lectors també, però els editors som els ponts», reivindica el directiu. «Porto 25 anys en el sector i és la millor feina que he tingut mai», ha assegurat.

«El llibre pot ser vist com un producte o com un servei. Si a les còpies físiques hi sumem els llibres digitals i els audiollibres, els números creixen», insisteix l'editor.

El directiu de Planeta adverteix que el sector del llibre està «competint amb sectors molt potents com l'audiovisual», però posa l'accent en el valor afegit: «Els editors fem objectes de desig, un llibre és molt més que pàgines». I assegura que, després de la seva experiència internacional, pot afirmar que «com més dolents són els llibres físics, més creixen els llibres digitals. I a l'inrevés».

«La IA no substituirà els editors, però sí aquells que es neguin a utilitzar-la bé», ha conclòs Jesús Badenes. ¶

Taula rodona

L'edició: deu anys després

Luis Solano, Sandra Ollo i Ofelia Grande

«L'espai natural d'una editorial independent continua sent una llibreria independent»

Aquesta vegada amb la moderació de Toni Iturbe, la següent taula rodona al voltant de l'edició ha tingut com a convidats Luis Solano de Libros del Asteroide; Sandra Ollo de Quaderns Crema i Acantilado; i Ofelia Grande de Siruela.

Luis Solano considera que ha canviat la complexitat de la feina. «Ara, per a la difusió, gairebé és més important les xarxes socials que la premsa. Et converteixes en un creador de contingut».

L'editor ha explicat que el canal en línia té un pes menor per a editorials com la seva. «L'espai natural d'una editorial independent continua sent una llibreria independent», ha remarcat.

També ha volgut explicar que en els darrers deu anys, els dos grans grups han passat de tenir el 40 % del mercat a tenir el 50 %. «A nosaltres no ens perjudica, però és una cosa significativa que ha passat en el sector... Crec que perjudica les noves editorials», reflexiona.

«Publicar poc i bé és una estratègia que funciona bé comercialment. Sempre busquem l'equilibri», ha dit Solano.

L'editor de Libros del Asteroide defensa que «la lectura és una forma d'oci, i, quan edito, penso en l'alternativa que té el lector a aquelles hores que dedicarà a la lectura. Per això crec que és bo defensar el llibre com una manera d'entreteniment».

Per la seva banda, l'editora Sandra Ollo considera que l'essència de la seva feina és la mateixa. «I no s'ha d'oblidar mai». Encara que és cert, afegeix, que «el mercat ha canviat molt i exigeix moltíssimes més tasques de les quals ocupar-se».

La responsable d'Acantilado també ha volgut reflexionar sobre l'impacte a Amèrica Llatina. «El mercat llatinoamericà és un privilegi per als qui editem en castellà, però la seva complexitat té a veure amb el fet que cada país té la seva singularitat», sosté Ollo.

«El llibreter és avui en dia fonamental perquè a través d'ells arribem a moltíssims lectors. Ells són el primer filtre. Cada vegada hem d'explicar més els llibres, i els llibreters ajuden molt», assegura l'editora.

Sandra Ollo s'ha mostrat optimista. «Nosaltres no hem deixat de créixer en els darrers deu anys, tant en facturació com en personal. Però cal plantejar-se fins on vols arribar i com modificarà l'essència del segell». I, preguntada pel moderador

pel seu rol, ha respost: «Som comerciants, i l'editor que no ho cregui no li anirà bé. Encara que és veritat que el producte amb què treballem és molt singular...».

De la mateixa manera, Ofelia Grande considera que «el repte continua sent com arribar als nostres lectors potencials». Un altre tema a resoldre segons l'editora: el tema americà. «Sembla inexplicable que amb els milions de lectors potencials no venguem més exemplars a Amèrica Llatina», lamenta.

En totes les àrees, els canvis tecnològics han estat per a millor, segons la responsable de Siruela. «Amazon és un intermediari més al qual no podem menysprear. Ara ja no és un tema de conversa. Si és amic o enemic... Però la nostra feina com a editors és defensar les llibreries. No podem perdre diversitat», insisteix.

«Per nosaltres és més fàcil manejar el creixement. Més que controlar-ho tot, hem de saber triar els nostres companys de viatge. Cal confiar en les persones amb qui treballes», ha subratllat l'editora. ¶

Taula rodona

El boom del *romantasy*

Sandra López-Barrantes, Elena Ramírez i Luisa Gutiérrez

«Ja no parlem de presentacions de llibres, parlem d'esdeveniments»

El boom del *romantasy* és a boca de tothom, i per això el Forum Edita ha volgut dedicar-hi una taula de debat amb Sandra López-Barrantes, cap de Producte de Ficció de Casa del Llibre; Elena Ramírez, directora de Ficció Internacional del Grupo Planeta; i Luisa Gutiérrez, directora editorial d'Edició General del Grupo Anaya. De la moderació se n'ha encarregat, una vegada més, el periodista i escriptor Toni Iturbe.

Elena Ramírez considera que hi ha dues claus fonamentals per entendre el fenomen: que TikTok funciona com una comunitat i l'auge del que s'anomena *fan fiction*, aquest tipus de narrativa escrita pels seguidors d'una obra preexistent, i que en pren personatges, escenaris o elements concrets per construir les seves pròpies històries.

«El *romantasy* ha tingut un creixement exponencial. Els textos ja han passat per una lectura a les plataformes en línia i els editors seguim el que demana aquest públic», ha explicat Ramírez. «Els editors fan una gran feina de filtratge, hi ha moltíssim volum a les plataformes d'autopublicació i cal saber identificar què té valor», afirma. «La majoria d'aquests llibres funcionen com a sèries, i quan un llibre arrela en una comunitat, dura anys», ha afegit.

Els lectors d'aquest tipus de novel·les, segons l'editora, «són molt exigents, però també molt creatius». I avui en dia «tots els mitjans de comunicació dediquen pàgines al fenomen. I és que la implicació de la gent jove en la lectura és una cosa important», ha assenyalat.

«L'hàbit lector que es crea en aquests joves és un viver perquè després passin a un altre tipus de llibres», ha insistit.

«*Joc de Trons* va treure la fantasia de l'armari, però el pes del romanticisme en el *romantasy* és fonamental, no és una cosa accessòria. I és un romanticisme no explicat només des de la mirada masculina», ha matisat Elena Ramírez.

Pel que fa als formats, l'editora de Planeta també ha explicat que «les impremtes han fet un pas endavant per poder publicar aquest tipus de llibres. Estem tintant per a altres països».

El tema del tintat dels talls d'aquest tipus de llibre suposa un canvi significatiu. Sandra López-Barrantes sosté que «ha estat un punt d'inflexió en l'edició dels llibres. Els lectors busquen edicions cada vegada més especials».

La representant de Casa del Llibre creu que «és un fenomen al qual li queda bastant recorregut. Tant en creativitats com en l'evolució de la pròpia etiqueta». I és que, segons ha reflexionat al Forum Edita, «els lectors no només llegeixen, comparteixen les seves lectures, i generen comunitats. El llibre s'ha convertit en un ecosistema. Llegeixen d'una altra manera».

«Hi ha una lectura compulsiva en aquest tipus de lectors, i demanden cada vegada més. Treballem molt a les xarxes socials per detectar tendències i identificar d'on prové el nostre tràfic al web de la llibreria», ha explicat.

«Hi ha recintes amb els quals cal treballar amb tiquets previs per a la gestió de les signatures de llibres. Hi ha un fenomen fan», subratlla Sandra López-Barrantes.

Per la seva banda, Luisa Gutiérrez, del Grupo Anaya, afirma que «l'etiqueta és actual, però el romàntic ha existit sempre. El que passa és que allò fantàstic és il·limitat. L'univers s'expandeix per la creativitat».

Pel que fa a l'impacte d'aquest tipus de llibres, Gutiérrez diu que «ja no parlem de presentacions, parlem d'esdeveniments. Per a aquesta comunitat el llibre és un acte de comunicació».

A més, aquests lectors «són molt apassionats en els seus comentaris. No només es tracta de llegir, també de col·leccionar. Això encareix els llibres i ha estat un repte per a la indústria gràfica». Els tintats dels talls, als quals s'han referit les tres invitades, «són un fenomen viral».

L'auge del gènere també ha provocat la incorporació de nous professionals, més joves, als equips de treball. «És una altra generació d'editores, són part protagonista i connecten amb aquestes comunitats, parlen el mateix idioma», ha explicat Luisa Gutiérrez. ¶

Taula rodona

Les agències literàries: deu anys després

María Lynch, Mónica Martín i Maribel Luque

«Estem assistint a la pèrdua de força de l'escriptor literari»

Les agents literàries María Lynch, de Casanovas & Lynch; Mónica Martín, de MB Agencia Literaria; i Maribel Luque, de l'Agència Literària Carmen Balcells, es van trobar al Forum Edita per reflexionar sobre com la seva feina s'ha transformat en l'última dècada.

Per a María Lynch, allò que ha canviat essencialment és la velocitat. «La tecnologia ho ha accelerat tot. I això fa que la competència sigui més ferotge», ha dit, posant en valor la importància dels *scouts* que ajuden a detectar autors i títols en fires internacionals.

«La feina de representació és molt més global, hi ha qüestions de drets audiovisuals, o de fires i viatges, que van més enllà del llibre en si», ha explicat Lynch.

«Encara que la meua feina s'assembla bastant a fa deu anys, ara cal ser més creatiu en la negociació perquè hi entren molts factors, no només el llibre. I cal aprendre tot el temps. També fem feina de marmessor, preservant l'obra d'autors que han mort», ha remarcat la responsable de l'agència Casanovas & Lynch.

Per la seva banda, Maribel Luque considera que, en essència, continuen fent el mateix que feia la fundadora de l'agència, Carmen Balcells. «Tot se sosté en la confiança amb l'autor».

Tanmateix, Luque lamenta que «estem assistint a la pèrdua de força de l'escriptor literari davant el funcionament de la indústria actual. És un gran desafiament defensar aquest tipus d'escriptor que escriu al marge de les modes». «Hi ha escriptors literaris que veuen limitada la seva carrera literària abans d'hora per una xifra que dona una empresa de mesurament d'audiències», assegura.

«La indústria editorial té una peculiaritat: és cultura. La indústria està en un bon moment, però també ho està la cultura? Cal llegir més, però també cal llegir millor», defensa l'agent literària.

I tot i que Barcelona encara és capital editorial, Maribel Luque considera que es pot aprendre de «tota l'energia que es viu en una fira com la de Guadalajara o la de Bogotà. És insubstituïble».

Mónica Martín, de MB, preguntada per Toni Iturbe, ha explicat que la majoria d'agents són dones «perquè era una manera d'emprendre sense tenir un sostre de vidre des de l'inici».

En aquest sentit, «s'ha normalitzat la figura de l'agent. És una figura respectada dins del món editorial, que fa de pont entre la creació i la indústria, i parla els dos idiomes», sosté.

Pel que fa als canvis en l'última dècada, Martín explica que gairebé totes les agències de fora tenen ja els seus agents especialistes en cinema. I li agradaria que «hi hagués més suport institucional, com passa a França».

Com les seves companyes, l'agent literària de MB posa en valor la presència a les fires. «Allà es veu el perfil que t'has anat creant com a professional», ha conclòs. ¶

Taula rodona

Les llibreries: deu anys després

Eric del Arco, Anaïs Massola i Pablo Cerezo

«Amb Amazon podem competir, és més complicat enfrontar-nos a la turistificació de les ciutats»

Les llibreries han tingut un espai central en els debats del Forum Edita. Èric del Arco, de la llibreria Documenta de Barcelona i president del Gremi de Llibreters de Catalunya, ha conversat amb Anaïs Massola, de la llibreria Le Rideau Rouge de París, i amb Pablo Cerezo, de la llibreria Pèrgamo de Madrid.

«Una ciutat sense llibreries no és una ciutat, és una urbanització». Amb aquesta frase del desaparegut llibreter Paco Camarasa ha volgut començar el debat el moderador, Toni Iturbe.

Eric del Arco recorda que «cada dia passen coses a les llibreries» i ha explicat que en llibreries com la Documenta, «la selecció de fons és el gran valor afegit».

«Podem conuiuïre perquè cada llibreria ha cuidat una manera de ser», assegura Eric del Arco. Però ha reclamat més ambició. «Els llibreters tenim un cert poder que ens hem de creure. Cal respectar tots els esglaons de la cadena», sosté.

«La base és entendre que els llibres es venen a les llibreries. Si no, ens estem carregant la cadena del llibre», ha afegit. «És important que els llibres que van a les biblioteques es comprin a les llibreries», insisteix.

Preguntat per la burocràcia institucional, Eric del Arco considera que a Catalunya els tràmits són relativament senzills. «Hi ha suports per a les activitats, per exemple. Però no ens poden ajudar amb el lloguer mentre ens equiparin amb un comerç més».

Anaïs Massola ha explicat que el seu establiment està situat en un barri popular al nord de París i que és un espai on es troben les associacions del barri. «A les taules dediquem la meitat de l'espai per a les grans editorials i la meitat per a les independents», assenyala.

«A França la relació entre editorials i llibreters no és tan bona com a Espanya, la concentració editorial ha generat tensió. Els llibreters s'han unit en gremis per prendre posició política en aquests conflictes», ha dit Massola.

«Més que cadena del llibre, prefereixo parlar d'ecosistema. Hem de tenir relacions que no siguin de poder», reclama la llibretera francesa.

Per la seva banda, Pablo Cerezo ha explicat que Pèrgamo, que va reobrir fa tres anys, és una llibreria petita, molt diversa en el seu fons, que aposta per «ser un espai cultural, on la gent es conegui, i per ser un espai generacional. No hi havia tants espais així per a la gent jove...».

La de llibreter, diu Cerezo, «és una feina que exigeix estar en moltes coses alhora, molt més manual del que sembla». «L'expulsió del veïnat dels seus barris afecta les llibreries. Si els lloguers continuen augmentant, per molt que augmentin les vendes de llibres, serà complicat», adverteix.

«Amb Amazon podem competir, puc oferir altres coses, però és més complicat enfrontar-nos a la turistificació de les ciutats», assegura el llibreter madrileny, que sí denuncia la manca d'ajuts institucionals. «Els tràmits per a qualsevol tipus de subvenció són tan feixucs que a vegades ni tan sols compensa el temps que hi dediques», ha aclarit.

«Necessitem projectes més ambiciosos de polítiques culturals», ha reclamat Pablo Cerezo. ¶

Ponència

El sector editorial en Amèrica Llatina

Margarita Cuéllar

«Argentina, Mèxic i Colòmbia constitueixen el centre de la producció en llengua castellana a Llatinoamèrica»

La segona jornada del Forum Edita de 2025 l'ha tancada Margarita Cuéllar, directora del CERLALC, el Centre Regional per a la Promoció del Llibre a Amèrica Llatina i el Carib.

Cuéllar ha recordat la complexitat d'analitzar un territori format per 19 països amb situacions molt disperses. «Hi ha una llengua comuna, però mercats editorials molt asimètrics», ha subratllat.

L'analista també ha assenyalat la desigualtat estructural de la zona, amb una distribució desigual d'ingrés i riquesa, amb una gran heterogeneïtat de sistemes productius i socials, i amb l'impacte directe que això genera en el desenvolupament editorial i l'accés al llibre.

En línies generals, Margarita Cuéllar ha apuntat que existeix una concentració de riquesa en capitals i grans ciutats, cosa que impacta en la diversitat de veus i de producció.

Pel que fa a casos concrets, ha destacat que el 70 % de les llibreries de Colòmbia han sorgit en els darrers 20 anys. Es tracta d'un fenomen extrapolable a altres països de la regió?

Cuéllar ha analitzat també el cas de Xile, les polítiques públiques sostingudes del qual han enfortit el sector, consolidant un mercat dinàmic i internacional.

Si es fa un estudi de l'activitat editorial a Amèrica Llatina a partir de les dades de registre de l'ISBN durant el període comprès entre 2019 i 2024, hi ha un creixement total del 60 %.

Brasil és un motor d'aquest creixement. Entre 2020 i 2021, el nombre total d'ISBN registrats va augmentar en 58.668, la qual cosa representa un creixement del 51,4 % en un sol any. A més, els ISBN sol·licitats per autors d'autopublicació van créixer un 450 %. El 2024, van assolir una participació del 20 % del total.

Si s'exclou Brasil de l'anàlisi, el nucli de la indústria del llibre en castellà està conformat per tres països: Argentina (31,9 %), Mèxic (29,2 %) i Colòmbia (22 %). «Aquests tres mercats constitueixen el centre de la producció en llengua castellana a Llatinoamèrica», afirma l'analista.

«Hi ha una correlació entre el PIB i la producció editorial, a més de les polítiques culturals», ha afegit la directora del CERLALC. «Però si no hi ha polítiques públiques, no millorarà la competència lectora», ha assenyalat.

Com altres invitats al Forum Edita, Margarita Cuéllar subratlla que hi ha més facturació en general, però es venen menys exemplars. I també ha aclarit que el mercat digital no té prou força a la majoria de països. «No és un percentatge rellevant», ha conclòs. ¶

Dimecres, 10 de setembre de 2025

Ponència

Més de 40.000 autors piratejats per la IA

Jorge Corrales

«La IA està guiada per interessos econòmics que desafien els límits ètics i legals i modelen la societat»

Jorge Corrales, director general de CEDRO, ha fet una ponència al Forum Edita sobre la devaluació del mercat editorial en l'era de la IA. «Podem parlar de competència deslleial i, fins i tot, d'espòli digital», ha assenyalat l'encarregat de garantir els drets d'autor dels escriptors i escriptores.

Corrales ha explicat que la Intel·ligència Artificial Generativa accedeix a continguts protegits i reproduïx obres en totes les seves fases. En primer lloc, duu a terme la «ingestió»: copia totes les obres del repositori. Després, el «processament»: copia per convertir paraules en *tokens*. Més tard, arriba l'«entrenament»: copia en el procés tècnic per aprendre de vectors. I, finalment, es porta a terme la «generació»: copia per replicar o transformar contingut protegit en les respostes.

«Estem davant la suposada 'democratització de la pirateria'. Aquest és el relat», ha denunciat el director general de CEDRO. I és que, segons les seves pròpies dades, el 72,3 % dels usuaris d'IA utilitza continguts ja preexistents, sobretot textos de webs i llibres educatius.

Què està passant amb els llibres i la IA? «S'està impulsant la Intel·ligència Artificial vulnerant la propietat intel·lectual i amplificant biaixos, guiada per interessos econòmics que desafien els límits ètics i legals i modelen la societat», ha sentenciat.

Per mostrar els desafiaments d'aquest tipus de tecnologia, Jorge Corrales ha posat com a exemple paradigmàtic el cas de LibGen, una plataforma d'origen rus amb 2.000 milions de còpies pirates de llibres que ha estat tancada judicialment als Estats Units i bloquejada en diversos països europeus i que, tanmateix, utilitza webs mirall i canvis de domini.

Es tracta, doncs, d'una plataforma utilitzada per entrenar models com ChatGPT o LLaMA, sense permís dels titulars ni compensació, que ha tingut un «impacte massiu en el sector editorial espanyol», segons el responsable de CEDRO, afectant més de 41.000 autors i més de 1.100 editorials.

Després de repassar alguns casos legals que n'han limitat l'ús, Corrales defensa que «sí que es poden posar portes al camp». Tot i que admet que, a Europa, des del

2016 la pirateria no ha baixat del 30 %. Segons el directiu de CEDRO, el reglament europeu, recollit a l'article 53, no protegeix els drets d'autor, ja que «permet entrenar la IA sense consentiment ni compensació».

En el marc legal espanyol, recollit al Reial decret llei 24/2021, es permet l'ús d'obres llevat que el titular hagi reservat expressament els seus drets (el denominat «opt-out»). Però Corrales adverteix que «no tots els autors poden exercir-lo, i contravé el principi de consentiment previ».

«El marc legal és insuficient en la mesura que no configura els requisits bàsics per al desenvolupament d'un mercat: informació, transparència ni dret», ha afegit Corrales.

Una regulació insuficient fa que les plataformes utilitzin els llibres per promocionar els seus productes (economia de l'atenció), la qual cosa, segons l'analista, redueix el valor de les obres originals (augmentant l'oferta total). «La publicació massiva de llibres generats per IAG en plataformes pressiona el sector creatiu a competir amb models de producció de cost marginal gairebé nul», lamenta.

«La IA desvalora la creació editorial, distorsiona el mercat editorial (oferta) i redefineix el valor de les obres (utilitat de transacció)». Per això, el sector demana «reconèixer als titulars el dret a decidir lliurement sobre la seva obra com a manera de reintroduir l'exclusivitat parcial necessària per a la sostenibilitat del sector» i reclama una clara «determinació de criteris de remuneració adequats i transparents, així com assegurar aquesta mateixa transparència en el funcionament del mercat de drets».

Com a possibles solucions, Jorge Corrales aposta per educar el consumidor en un consum conscient i en el valor del treball creatiu, dissenyar models tecnològics ètics que respectin drets fonamentals, i repartir beneficis abans que es concentrin en les grans plataformes. ¶

Ponència

L'edició en l'era de la IA: impacte econòmic, cultural i literari

Daniel Benchimol

«Ara la IA no únicament ofereix respostes, també executa tasques i genera projectes»

El consultor editorial Daniel Benchimol, especialitzat en estratègies digitals, considera que la IA genera nous riscos, però també noves oportunitats.

Tot i que admet que «com a éssers humans som horribles definint el futur», considera que sí que es pot fer una radiografia del present per projectar les potencialitats de la IA. Benchimol diu haver-se trobat davant de dos tipus de respostes respecte a la Intel·ligència Artificial: o bé és percebuda com una ofensa a la feina de professionals que componen la cadena del llibre, o bé és vista com l'invent més revolucionari en la història de la humanitat després de la roda i l'escriptura.

Pel que fa a la dimensió econòmica, el consultor ha comparat les inversions en IA amb el Projecte Manhattan (que va desenvolupar la bomba atòmica) i el Projecte Apollo (que va permetre arribar a la lluna). «En només un any, Google, Meta i Microsoft van invertir la mateixa quantitat que tots els anys de desenvolupament d'ambdós projectes».

De tota manera, Daniel Benchimol recorda que la IA no té avui capacitat per servir tota la humanitat. «El que busca és generar infraestructura», afirma. I per això, «la IA no és tan important pel que fa, sinó per com aprèn a fer el que fa».

Daniel Benchimol considera que, en una dècada, la IA ja ha travessat cinc fases. El 2014 es buscava que poguéssim parlar amb les màquines. En la fase dos, el 2015, un dels objectius principals era generar una imatge a demanda de l'usuari. En la fase tres, la IA generava i editava aquestes imatges. Ja en la fase quatre, l'important era la capacitat combinatòria (li donem tres fotos i li demanem que en generi una de nova amb aquests elements. O fins i tot un vídeo). Actualment, segons el consultor, ens trobem en la cinquena fase, en «l'era dels agents».

«Un agent fa la tasca que jo podria fer. Ara la IA no únicament ofereix respostes, també executa tasques, té la capacitat de generar projectes i eines. Res d'això no era possible fa un any», assegura Daniel Benchimol.

Les diferents fases han posat sobre la taula cinc dilemes, segons el consultor. En primer lloc, «el valor del coneixement està caient de manera cada vegada més accelerada». A més, «la durada de les tasques que els models de la IA poden completar de manera autònoma s'ha duplicat cada set mesos. Els estudis coincideixen que hi haurà

menys demanda laboral dels llocs per a *juniors*». En tercer lloc, «la IA pot ser utilitzada com un lector. En el món econòmic cada vegada és més habitual. Produeixen resums. Pot ser que ara llegir l'original ja no sigui el comú, sinó l'excepció. La IA podria ser l'intermediari». En quart lloc, «la personalització és ja una realitat», segons Benchimol, que ha citat plataformes com Showrunner.xyz, que funcionen com «un Netflix a mida». Finalment, l'expert afirma que «cada vegada estem més a prop del contingut creat en temps real. Tindrà un impacte que no som capaços d'imaginar encara», i cita un projecte en aquesta mateixa direcció: Gemini Difussion.

Amb una mirada crítica, Daniel Benchimol ha explicat l'anomenada «Teoria d'internet mort», i és que la cultura podria fragmentar-se en experiències individuals i efímeres, fetes a mida, sense capacitat de sorpresa ni de permanència. En aquest sentit, cal preguntar-se què ens fa humans. Per al consultor, no ens fa humans ni parlar ni escriure. «Ens distingeix una biografia. Una intenció», assegura. ¶

Conversa

Internacionalització del llibre català

Izaskun Arretxe i Marta Orriols

«El millor ambaixador d'un llibre és que tingui una bona traducció»

Izaskun Arretxe, directora de l'Àrea de Literatura de l'Institut Ramon Llull, ha conversat amb l'escriptora Marta Orriols, en un debat moderat novament per Toni Iturbe.

Arretxe creu que el sector està en un bon moment: «hi ha hagut un procés de professionalització en què tot el sector i la institució han entès les possibilitats de la internacionalització». «Hem treballat més en xarxa», afirma. Mentre el 2017 hi havia unes 100 traduccions del català, ara n'hi ha unes 200.

«Gèneres com la no-ficció i el còmic també s'estan internacionalitzant», ha explicat. «Quan anem a les fires, ara et miren d'una altra manera», assegura la gestora cultural.

«A les fires es treballa en català amb moltíssima naturalitat. La identificació cultural a Europa i Amèrica Llatina és molt clara. A l'Àsia o a l'Àfrica hi ha més desconeixement, de la mateixa manera que nosaltres tenim desconeixement de les seves singularitats culturals», ha explicat.

Preguntada per la importància de la traducció, Izaskun Arretxe considera que «el traductor també és un promotor». «A vegades són ells els qui van a les editorials a proposar o a defensar un llibre. Per això és important donar-los eines perquè puguin fer bé la seva feina», defensa.

«Cada vegada els autors estan més preparats per sortir fora a defensar els seus llibres. Escriure en català és i hauria de ser normal. La gent compra els llibres perquè són bons, i la literatura catalana és de primera divisió. El context internacional és la prova del cotó, i així ho reconeixen», ha insistit.

Per la seva banda, Marta Orriols, l'obra de la qual ja ha estat traduïda a 18 idiomes, explica que ara «hi ha molts més autors en català a les fires i a fora ens situen molt millor al mapa». «L'important és que entre tots anem creant aquesta constel·lació per arribar al lector estranger», assegura l'autora.

«El lector alemany no té cap dubte que jo soc una escriptora en català, les polèmiques vénen més donades des d'aquí. Et tradueixen perquè els agrada la teva novel·la, no perquè siguis una escriptora en català. Intento no fer política amb aquestes coses. Escric en català per identitat, no pas per bandera», ha reflexionat l'escriptora al Forum Edita.

També ha volgut subratllar la importància del traductor. «A vegades hi ha figures, com els traductors, que són els grans promotors de la nostra literatura. El millor ambaixador d'un llibre és que tingui una bona traducció», ha dit Marta Orriols.

«El sentit de pertinença d'un sistema ajuda molt i d'això ets més conscient gràcies als espais digitals. En els darrers deu anys s'ha regenerat el sector, amb noves editorials que faciliten una literatura competitiva i rica, i que poden dialogar amb la resta de literatures del món», ha explicat, encara que, preguntada pel públic, també ha aclarit que continua sense poder viure exclusivament de la seva feina com a escriptora. «No s'ha d'acceptar la precarització», ha sentenciat. ¶

Taula rodona

La FIL de Guadalajara: balanç 2024 (Espanya). Projecte 2025 (Barcelona)

Jordi Martí, Xavier Marcé i Anna Guitart

«La fira és una oportunitat per explicar la diversitat cultural d'una ciutat»

Jordi Martí, secretari d'Estat de Cultura; Xavier Marcé, regidor de Cultura i Indústries Creatives de l'Ajuntament de Barcelona; i Anna Guitart, comissària del programa de Barcelona a la FIL Guadalajara 2025, han compartit una taula de debat al Forum Edita en què han reflexionat sobre les seves respectives experiències en una de les fires més importants del món.

Martí ha explicat que per la FIL hi passen de mitjana 900.000 persones i, per això, la participació d'Espanya com a país invitat l'any anterior va ser un esdeveniment de gran rellevància. «Estàvem convençuts que no podia ser una cosa excepcional. Després de la FIL, ha vingut Panamà, després Bogotà i estem treballant amb altres fires llatinoamericanes», ha dit.

«Guadalajara és una mena de Sant Jordi entre parets, és un gran espai de difusió. Era una excel·lent oportunitat per explicar un país que és divers, tant a nivell lingüístic com en els orígens dels autors», ha afegit el secretari d'Estat de Cultura.

«El públic va descobrir autors que eren fins aquell moment desconeguts per a ells. Hi va haver 230 persones a la delegació representant el país», ha afegit Martí, que ha celebrat un rècord històric en les vendes realitzades a la pròpia llibreria de la fira.

«Hem de parlar d'un espai cultural comú amb Iberoamèrica. I volem reforçar-lo. A Guadalajara, però també a Bogotà, hi ha una relació amb el públic molt especial. Amb un criteri molt elevat, hi ha un gran interès. I es generen noves connexions», ha insistit el polític català.

Per la seva banda, Xavier Marcé considera que el fet que el 2025 sigui Barcelona la ciutat invitada, amb una delegació de 70 autors, consolida la seqüència de l'any anterior. «El sector editorial de Barcelona té un lideratge clar a Amèrica Llatina, tant a nivell cultural com econòmic», ha afirmat.

«Som un país tan singular que tenim literatura en castellà i català», ha subratllat Marcé, que també ha volgut explicar que la FIL demana una sèrie de requisits per acceptar la invitació, com la programació de concerts, cinema, un fòrum infantil, una programació d'arts escèniques...

«És una oportunitat per explicar la diversitat cultural d'una ciutat. Ens permetrà presentar autors en català que en altres condicions no hi serien», insisteix.

Amb el lema de Mercè Rodoreda «Vindran les flors», Anna Guitart s'ha fet càrrec del comissariat de la capital catalana com a ciutat invitada. «La riquesa editorial de Barcelona és incontestable. És una oportunitat per fomentar la distribució d'autors que, fins i tot sent molt coneguts, no han arribat prou», ha dit la periodista cultural.

«Hem après de l'experiència d'Espanya l'any passat. És una fira immensa. La idea és anar tots junts per teixir relats d'una ciutat, que els autors dialoguin amb els músics, amb les exposicions...», ha explicat.

Anna Guitart recorda que hi ha molts temes que vinculen Barcelona amb Mèxic. En aquesta línia, es farà un homenatge al Boom i en especial a Carmen Balcells, a més de recordar la figura de Pere Calders. «Però el primer que hem de fer és explicar qui està escrivint a Barcelona», ha subratllat la comissària.

«Partim del sector editorial, però l'ampliem. I cal anar més enllà de la imatge que tenen de Barcelona. El nostre pavelló serà una plaça, un lloc de trobada. I celebrarem un Sant Jordi durant un dia», ha explicat Guitart. ¶

Conferència

Els llibres en les batalles culturals del segle XXI

José Enrique Ruiz-Domènec

«*El llibre és la clau de la indústria cultural*»

José Enrique Ruiz-Domènec considera que la millor manera d'explicar per què el llibre és necessari per al futur és remeten-se a la Història. «No hi ha coneixement sense Història», ha sentenciat, i situant-se en un període que va de la Comuna de París a la tardor de 2020, ha defensat que «el llibre és la clau de la indústria cultural».

L'historiador ha situat els grans canvis de paradigmes culturals en el diàleg entre algunes obres de ficció, com *El vigilant en el camp de sègol*, de J. D. Salinger, publicada el 1951, i que fa un retrat «dels joves de la postguerra», i *El doctor Givago*, novel·la de Borís Pasternak publicada el 1957, i que es pregunta per la possibilitat d'una memòria revolucionària.

També ha posat a dialogar títols com *L'home unidimensional*, de Herbert Marcuse, amb l'assaig *Apocalíptics i integrats*, d'Umberto Eco, ambdós publicats per primera vegada el 1964.

Ruiz-Domènec també ha citat el filòsof alemany Hans Blumenberg, qui, amb títols com *La llegibilitat del món* o *Treball sobre el mite*, van oferir una nova mirada filosòfica per al segle xx. «Tot això passa perquè un editor aposta per aquests llibres. La indústria ha d'aprendre que els llibres difícils poden ser supervendes», considera l'historiador.

«Gallimard es va adonar que la Història és un producte cultural i va convèncer la resta d'editors», assegura José Enrique Ruiz-Domènec, i posa com a exemple la *Història de la sexualitat*, de Michel Foucault. Un projecte editorial que encara es continua llegint amb entusiasme.

«La cultura o té qualitat, o morirà. Com a historiador, agraeixo als editors que, gràcies als seus esforços, van salvar la nova història», ha conclòs. ¶

Cloenda de les jornades

Sònia Hernández

«El Forum Edita és un motor de pensament col·lectiu per entendre cap a on va el sector»

Sònia Hernández, consellera de Cultura de la Generalitat de Catalunya, ha clausurat, a l'auditori de la UPF Barcelona School of Management, les jornades del Forum Edita de 2025.

«El Forum Edita s'ha consolidat com una trobada de reflexió sobre el sector», ha assegurat la política catalana. «És important recordar, per a l'autoestima i el reconeixement, que el sector dona feina a 35.000 persones», ha afegit la consellera.

«Allò que fa singular Catalunya és la vertebració del sector per treballar conjuntament. El Forum Edita n'és un exemple», assegura Sònia Hernández. I tot i que ha admès els reptes de la IA que «ens travessa a tots», defensa que «és important debatre sobre els desafiaments que comporta».

En aquesta mateixa línia, ha insistit a definir el Forum Edita com «un motor de pensament col·lectiu per entendre cap a on va el sector». I és que, segons la consellera de Cultura de la Generalitat de Catalunya, «el sector editorial és fonamental per a la cadena del llibre».

«El llibre genera comunitat al voltant de la lectura», ha conclòs la consellera, que ha emplaçat els assistents a una propera edició del Forum Edita. ¶

Balanç de les jornades

Sergio Vila-Sanjuán

«Després de deu anys, ens sentim cada vegada més joves»

El periodista Sergio Vila-Sanjuán, codirector del Forum Edita, ha fet, com és habitual en totes les edicions, el balanç de les jornades.

«Després de deu anys, ens sentim cada vegada més joves, com en Benjamin Button», ha fet broma el periodista cultural. I, tot seguit, ha compartit alguns dels titulars més significatius de la trobada:

PATRICI TIXIS: «Avui, després de deu anys en què hem viscut una de les crisis més dures a principis d'aquesta dècada —la pandèmia—, el llibre s'ha convertit en una de les formes d'entreteniment cultural més valorades socialment: es llegeix més que mai, estan naixent noves editorials i llibreries. I hem sabut fer que la tecnologia treballi a favor nostre, permetent-nos entendre millor les necessitats dels lectors i gestionar amb més eficiència. Avui, el lector pot trobar el llibre que vulgui, quan i on vulgui i en el format que desitgi».

XAVIER MARCÉ: «El sector editorial té profunditat, densitat i compromís».

LAIA DE NADAL: «El Forum Edita celebra una dècada donant veu al món del llibre i l'edició. Avui, les dades ens donen motius per somriure i continuar treballant amb il·lusió».

NUNO CRATO: «S'ha de dir: un bon manual escolar és una peça essencial de l'escola. Si els llibres de text no estan ben fets i no s'utilitzen bé, estem perdent un instrument fonamental per promoure la lectura, l'esforç per convertir tothom en bons lectors».

JAVIER APARICIO MAYDEU: «Cada any a la universitat minva la comprensió lectora. Costa d'assumir que universitaris valuosos no estiguin acostumats a llegir. Mantinguem la lectura com a frontal de l'educació pública i privada».

IGNACIO LÓPEZ: «El mercat del llibre ha crescut un 43 % des de l'obertura del Forum Edita».

RÜDIGER WISCHENBART: «Els grans grups depenen cada vegada més d'alguns autors de *best-sellers*».

ENRICO TURRIN: «Espanya és l'únic mercat a Europa que porta dotze anys creixent de manera ininterrompuda. Cal parlar de *fenomen espanyol*».

NAZARETH CASTELLANOS: «La *biosofia* que proposo pretén introduir una manera diferent d'entendre la ciència, relacionant la biologia amb la literatura i l'art».

JESÚS BADENES: «Espanya no està evolucionant tan bé per casualitat, sinó perquè el sector està treballant molt bé i amb molt dinamisme. Fem llibres bonics, que són objectes de disseny. Com més dolents són els llibres físics, més venda de llibres digitals.»

NÚRIA CABUTÍ: «En aquests deu anys hi ha hagut un canvi important, la venda en línia, inexistent el 2010, que va començar a fer eclosió quan les nostres vendes queien en picat. Ha fet que la venda de llibres de fons creixés moltíssim i ha permès que editorials petites poguessin competir amb les grans».

DANIEL FERNÁNDEZ: «S'ha de parlar del canvi tecnològic a les impremtes, que ha permès reduir moltíssim la quantitat d'exemplars per cada tirada requerida».

OFELIA GRANDE: «El gran repte avui és saber com arribar als nostres lectors, que sàpiguen que el llibre existeix».

LUIS SOLANO: «Ha canviat la complexitat de la nostra feina. Avui has de ser a les xarxes socials, et converteixes en un creador de continguts, també d'un màrqueting per a llibreries que abans no feies».

SANDRA OLLO: «El llibreter és avui dia fonamental perquè a través d'ells arribem a moltíssims lectors. Ells són el primer filtre. Cada vegada hem d'explicar més els llibres, i els llibreters ajuden molt».

ELENA RAMÍREZ: «El boom del *romantasy* sorgeix arran de la pandèmia. Dos factors l'alimenten: el TikTok, que crea comunitat, i el fenomen *fan fiction*».

SANDRA LÓPEZ BARRANTES: «Els nous lectors, a més de llegir, comparteixen, creen, estan canviant l'ecosistema del llibre».

LUISA GUTIÉRREZ: «Les enquadernacions requerides pel *romantasy* són un repte enorme per a la indústria gràfica».

MARÍA LYNCH: «En el món de les agents literàries tot s'ha accelerat en aquests deu anys. La velocitat és molt més gran a l'hora de transmetre la informació i la competència és més ferotge per aconseguir els llibres i l'atenció. El món és més global. I el paper de les *scouts* també ha pujat molt».

MÓNICA MARTÍN: «S'ha normalitzat la figura de l'agent literari. És un pont entre dos mons, que parla del llenguatge de la creació i el de la indústria».

MARIBEL LUQUE: «Estem assistint a la pèrdua de l'escriptor literari per a la indústria».

ERIC DEL ARCO: «Necessitem els editors per donar suport que els llibres que arriben a les biblioteques surtin de les llibreries».

PABLO CEREZO: «Les llibreries s'enfronten als mateixos reptes que afronten els barris i les ciutats en general».

ANAÏS MASSOLA: «A França les relacions entre els editors i els llibreters van de mal en pitjor».

MARGARITA CUÉLLAR: «Argentina, Mèxic i Colòmbia constitueixen el centre de la producció en llengua castellana a Llatinoamèrica».

JORGE CORRALES: «La intel·ligència artificial generativa copia. Estan entrenant models d'IAG utilitzant llibres sense autorització. Hi ha una democratització de la pirateria».

DANIEL BENCHIMOL: «No hi va haver mai en la història de la humanitat un projecte que generés tanta inversió econòmica com la IA».

IZASKUN ARRETXE: «És un bon moment per a la difusió de la literatura catalana, amb 200 traduccions l'any. Hi ha hagut un procés de professionalització en què tot el sector i les institucions han treballat en xarxa per impulsar-la».

MARTA ORRIOLS: «Escric en català per una qüestió d'identitat. No puc escriure en cap altra llengua perquè aquesta és la meva, i això internacionalment ho entenen molt bé. A fora no et tradueixen perquè siguis catalana, sinó per la qualitat de la teva obra».

JORDI MARTÍ: «Vam voler que la presència espanyola a la FIL 2024 de Guadalajara no fos flor d'estiu, i vam incorporar també les fires de Panamà i Bogotà per mostrar la riquesa de les literatures diverses del nostre país. I l'any vinent hi haurà una gran sorpresa en una altra gran fira americana».

XAVIER MARCÉ: «Vam veure la FIL 2025 com una oportunitat per consolidar en el conjunt de Llatinoamèrica la realitat editorial barcelonina, que lidera la literatura en castellà i ha construït un sistema editorial en català, que mostrarem complementant la iniciativa del ministeri de l'any passat».

ANNA GUITART: «El primer que volem explicar a la FIL és qui està vivint i escrivint a Barcelona, incorporant autors que, encara que avui puguin ser poc coneguts, pensem que tenen un gran futur».

JOSÉ ENRIQUE RUIZ-DOMÈNEC: «En les batalles culturals del llarg segle XX, el llibre ha tingut un paper fonamental».

SÒNIA HERNÁNDEZ: «El sector del llibre a Catalunya va bé perquè té la capacitat de treballar conjuntament i el Forum Edita ho mostra amb un programa d'una riquesa enorme».

Organitzen:

Máster en Edición

Amb el patrocini de:

Amb el suport de:

Amb la col·laboració de:

Amb la participació de:

WWW.FORUMEDITA.COM